

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

(когнітивних, сенсорно-моторних, музичних), емоційну сферу і, безсумнівно, на вміння володіти собою (самоконтроль піаніста). Наприклад, холерику буде потрібно більше часу для заспокоєння, самовладання і відповідно, включення самоконтролю. Значить необхідно давати завдання для вироблення тривалої уваги і можливо формувати самоконтроль диференційовано, відповідно з певними завданнями. У меланхоліків переважають гальмівні процеси, які потребують активізації і лабільності контролю у різних видах діяльності. Таким чином, кожен темперамент має свій психоемоційний прояв і вплив на швидкість формування самоконтролю, а тому потребує індивідуального підходу у формуванні самоконтролю. Як основа фізіологічної сторони виконавського процесу, відчуття (слухові, тактильні, кінестетичні і ритмічні) дають можливість виконувати стилістично різні музичні твори, з іншого боку, музикант, контролюючи свої тактильні і кінестетичні відчуття, здійснює саморегуляцію моторних дій, і в поєднанні зі слуховими відчуттями отримує можливість здійснювати внутрішнє самоналаштування.

Творчо-рефлексивному підходу відповідають такі принципи: накопичення сценічного досвіду та досвіду виконавського саморегулювання; активізація «внутрішнього діалогу» з метою покращення самосвідомості й самооцінки; концентрація на рефлексії «передчуття» та передбачення». Рефлексія, як механізм процесу саморегуляції, дозволяє «передчути» і «передбачити» через передчуття кінцевий результат виконуваного твору й цим спрогнозувати майбутню діяльність; усвідомити і здійснити музичну тріаду «композитор – виконавець – слухач; дає можливість відчувати внутрішню свободу, тобто виконавець відчуває природність, органічність підпорядкування всього організму гри і злиття себе з інструментом. В цілому рефлексивний процес може змінюватися і перетворюватися, за рахунок відображення накопиченого досвіду і функціонування внутрішнього діалогу, що дозволяє підвищити в особистості здатність до самоаналізу, самоосмисленню, самовдосконаленню. І як наслідок – рефлексія виступає умовою якості, стабільності і лабільності музично-виконавської самоконтролю, а також практичного втілення теоретично сформульованих методів.

Маємо відзначити, що рівень функціональної активності саморегулювання, саморефлексії залежить від наявності загальних і спеціальних отриманих знань і набутих навичок й вмінь, від здатності застосовувати їх у самостійній роботі, у виконавській практиці. Тому відповідно до компетентнісного підходу визначені принципи: опора на особистісно-фахові знання, уміння, навички в практичній діяльності; врахування спеціальної довузівської підготовки в контексті розвитку функціональної грамотності. На жаль, на сьогоднішній день рівень вступників неоднорідний за якістю підготовки, спеціалізації, і за тим навчальним закладам, що вони закінчують, або їх відсутність. Тому формування самоконтролю на рівні фахової компетенції безпосередньо залежить від грамотності, як якості майбутніх музикантів і компонента фахової компетенції в музично-виконавській сфері. І якщо слідувати твердженням про те, що функціонально грамотна особистість здатна накопичувати досвід і застосовувати в діяльності, ми вважаємо, що через його оновлення, реалізацію в музично-педагогічній діяльності, як джерело набуття досвіду саморегулювання, буде покращуватись і вдосконалюватись якість самоконтролю як компетенції. Таким чином, самоконтроль, як компетенція в комплексі музично-виконавської компетентності майбутнього вчителя музики, характеризує ступінь готовності людини до професійної діяльності та його сформованість, що залежить від успадкованих традицій у навчанні, а також заломлення в них особистісних, піаністичних, методичних аспектів розвитку майбутнього музиканта-педагога.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Жилкіна О. І.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія, Україна

Кожна професія вимагає від людини певних якостей і накладає відбиток на її особистість. Центральним завданням, провідним принципом Державної національної програми «Освіта. Україна XXI століття» проголошено підготовку кваліфікованих педагогічних працівників. В умовах демократичних перетворень усіх сторін суспільного життя проблема розвитку особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва стає дедалі актуальнішою.

Комплекс професійних умінь вчителя музичного мистецтва: ставити навчальні цілі та досягати їх; складати план уроку, хорового заняття й послідовно запроваджувати різні форми навчання; викликати інтерес та зацікавленість; створювати позитивний тон заняття; використовувати педагогічну імпровізацію; ефективно використовувати різні методи навчання; поєднувати різні форми роботи; творчо підходити до вирішення навчальних завдань.

Педагогічна спрямованість процесу хормейстерської роботи надзвичайно важлива для виховання та розвитку музичних здібностей студентів. До цієї роботи відносяться такі уміння: проведення хорового заняття, опрацювання вокально-хорової роботи, щодо шкільного репертуару, уміння працювати над звучанням дитячого хору, визначення причин інтонаційних недоліків і дефектів вокального звукоутворення, уміння будувати репетиційну та концертну роботу. Враховуючи поліфункціональну сутність діяльності вчителя музичного мистецтва, який виступає у різних професійних функціях, у структурі музично-педагогічної підготовки можливо виділити спрямованість до реалізації творчого самовираження, визначення специфіки його власної індивідуальності.

На заняттях диригуванням, під час вокально-хорової роботи, важливим фактором є готовність студентів до проведення уроків музичного мистецтва в школі. Важливим є усвідомлення студентами спеціальних знань і умінь та впровадження їх у ході проведення уроків, а саме: ігрове моделювання проблемно-професійних ситуацій з питань педагогічної практики; аналіз проблемних ситуацій та вокально-хорової роботи, оцінка пізнавальних, конструктивних, комунікативних умінь; контроль та стимулювання до педагогічної діяльності тощо. Отже, заняття вокально-хоровою роботою, як процес, сприяє появі стійкого професійно-педагогічного інтересу, сформованості ціннісного ставлення студентів до майбутньої діяльності. Видатний український композитор К. Г. Стеценко писав: «Пісня народу – це його історія, його духовне багатство і гордість... Саме з пісень навчаються тому, чого не можуть навчити ні лекції, ані натхненні слова» [1, с. 249].

Необхідність удосконалення підготовки до майбутньої роботи дозволить забезпечити високий рівень компетентності, мобільність та продуктивність педагогічної діяльності, досягнення власних професійних вершин й високої конкурентоспроможності.

Дослідження психологів підтверджує необхідність вводити студентів у процес дослідницької творчої роботи, стимулювати пошуки нових шляхів, а не давати готові результати. Застосування особистісно-орієнтованих технологій навчання впливає на розвиток особистості, сприяє вихованню творчого мислення, пізнавальних інтересів. Тільки те, що самостійно обмірковано, служить справі формування особистості, стає фундаментальним у комплексі професійних знань, умінь і навичок. Ось чому головне у підготовці майбутнього вчителя полягає не тільки у тому, щоб дати студентам готові знання, передати оптимальний обсяг інформації, але й виробити у них вміння самостійно і творчо застосовувати отримані знання на практиці. У музично-педагогічній літературі накопичений досить широкий матеріал про розвиток співочого голосу, диригентсько-хорових навичок, формування художнього смаку, інтересу, любові до музики. Проте є недостатньою кількість наукових досліджень та результатів практичної роботи керівників хорів щодо методики застосування особистісно-орієнтованих технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Все це переконало нас в актуальності даної проблеми, вирішення якої може бути саме тією основою, що підпорядковує всі види музично-естетичних знань, всі компоненти вокально-хорової діяльності студента. При роботі зі студентами вважаємо за необхідне використання таких методів: аналітичні бесіди, порівняльні аналізи музичних творів та їх інтерпретацій, створення проблемних ситуацій. Всі форми безпосереднього сприйняття музики, а саме: слухання й виконання творів, їх самостійну трактовку, самооцінку своєї діяльності, рецензії на аналогічну роботу своїх товаришів. Необхідно, щоб художній репертуар зацікавив студентів і разом з тим не ставив перед ним дуже важких на даному етапі вокально-технічних завдань, тому що це може відвернути увагу від основного змісту заняття – роботи над правдивим розкриттям авторського змісту, втілення художніх образів музичного твору. На першому етапі викладач сам повинен проводити цікаві бесіди, які активізують пошукову діяльність студента. Наступні етапи роботи набувають більш творчого характеру. Отже, студентам вже пропонується вирішити проблему створення виконавського музичного образу самостійно. Це виховує звичку вдумливого, уважного відношення до музичного тексту, а також активізує творчу діяльність студента, розширює його кругозір, сприяє набуттю ним свободи при роботі над виконанням хорового твору. Особливу увагу у процесі диригентсько-хорової підготовки треба приділяти послабленню психічного напруження. Однією з форм такої роботи може стати використання психологічної гімнастики, запропонованої М. І. Чистяковою. Це мімічні та рухові вправи-етюди, які проводяться під час заняття, спрямовані на розслаблення різних груп м'язів, корекцію емоційної сфери студента, відтворення почуттів, зняття напруги та ін.

Проаналізувавши все вище сказане, можемо зробити висновок, що розв'язання проблеми навчання студентів у ВНЗ містяться в наступному: спрямованості змісту навчання на особистість студента, його навчальних інтересів і потреб, майбутньої диригентсько-хорової діяльності; відборі матеріалу, спрямованого на загальнолюдські цінності; диференційованому підході до студентів; розвитку творчих можливостей студентів тощо. Це в майбутньому стане важливим принципом професійної майстерності сучасного вчителя музичного мистецтва.

Література

1. Горбенко С. С. Історія гуманізації музичної освіти : Навчальний посібник / С. С. Горбенко. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 348 с.
2. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін : теорія і технологія / В. Ф. Орлов. – Київ : Наукова думка, 2003. – 263 с.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Падалка Г. М. – Київ : Освіта України, 2008. – 274 с.

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Кабур Л. М.

Університет Ушинського, Україна

Трансформаційні процеси які сьогодні відбуваються в економіці та соціальній сфері України, ставлять перед педагогічною наукою комплекс проблем пов'язаних з процесом оновлення та реорганізації вищої освіти, підготовкою висококваліфікованих фахівців з високим рівнем професійної мобільності, спрямованих на творчий характер майбутньої професійної діяльності. Сучасні темпи розвитку науки і освіти, оновлення інформаційних і навчальних програм, безупинно змінюють якість і умови професійної діяльності сучасного вчителя, змушуючи його протягом всього життя неодноразово освоювати нові способи і види діяльності в професії, підвищувати рівень кваліфікації і освіти, оперативно оновлювати свої знання, гнучко орієнтуючись в інформаційному середовищі, яке безупинно змінюється. Щоб бути успішним і затребуваним у своїй професії фахівець у будь-якій галузі, а особливо у галузі музично-педагогічної освіти, повинен мати певні особистісні якості: бути рухливим, готовим до будь-яких змін, уміти швидко та ефективно адаптуватися до нових умов, тобто бути мобільним.

Однією з важливих якостей кваліфікаційної характеристики спеціаліста є професійна мобільність яка забезпечує майбутньому вчителю музики здатність до варіативної зміни ходу й змісту педагогічної діяльності, готовність творчо реалізувати себе в інноваційному педагогічному просторі, який змінюється відповідно до характеру економічного та соціального розвитку суспільства, швидко та мобільно обирати стратегію життєвої кар'єри, самостійно та свідомо визначати актуальніші пріоритети.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що проблема формування професійної мобільності особистості не отримала свого цілісного дослідження у педагогічній науці. Але окремі аспекти цієї проблеми згадуються у працях вітчизняних (Головіна О.Л., Курлянд З.Н., Музиченко Ю.М., Падалка Г.М.) та зарубіжних (Горюнова Л.В., Демент'єва О.М., Дюніна В.М., Луданова Т.В.) авторів.

Професійна мобільність вчителя музики розглядається з урахуванням структурної моделі діяльності педагога-музиканта. Структурна модель діяльності педагога-музиканта орієнтована на інтегративну сутність та складається з різних видів виконавської творчості: співу, інструментального виконання, диригування, акомпанементу, музично-просвітницької діяльності, які зі своїм змістом припускають гнучку варіативність, готовність до оперативного відбору та реалізації оптимальних способів розв'язання будь-яких педагогічних задач, спираючись на передові педагогічні нароби і гуманістичне світобачення. Це передбачає усвідомлене ставлення майбутнього вчителя музики до музичного мистецтва у всій його повноті та глибині, розуміння художньо – смислової побудови твору, достатній запас ерудиції, знань, сформованість художнього світогляду. Суміщеність спеціальностей виступає фактором прояву мобільності вчителя в умовах педагогічної діяльності. Тому формування та розвиток професійної мобільності у майбутніх вчителів музики є найважливішою метою, що забезпечить можливість майбутнього фахівця реалізувати себе у різних аспектах професійно-музичної діяльності.

Існує наукове визначення мобільності як здатності особистості (індивіда, суб'єкта) швидко міняти положення, рухатися, вникати в ситуацію, приймати рішення під впливом мінливих умов життєдіяльності. Воно відбиває вимоги, які пред'являє сучасна цивілізація до особистості (швидкість, темп, ефективність, оперативність), а також характеризує стиль мислення людей, соціальних і етнічних груп як швидке реагування. Мобільність педагога-музиканта історично обумовлена змістом його різнобічної професійної підготовки як універсальної. Універсальний зміст професійної підготовки вчителя музики ставить завдання виховання в нього здатності варіативно змінювати хід і зміст педагогічної діяльності, різнобічно проявляючи себе в ній. Отже, даний характер діяльності сприяє формуванню професійної мобільності майбутнього вчителя музики як здатності до варіативної зміни ходу й змісту педагогічної діяльності, що дозволяє гнучко переборювати утруднення і штампи в педагогічних ситуаціях, готовності до оперативного відбору